

Marek Grzybowski

Dysproporcje w rozwoju społeczeństw innowacyjnych w regionie Morza Bałtyckiego

Ekonomiczne Problemy Usług nr 88, 483-493

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAREK GRZYBOWSKI

Akademia Morska w Gdyni

**DYSPROPORCJE W ROZWOJU SPOŁECZEŃSTW INNOWACYJNYCH
W REGIONIE MORZA BAŁTYCKIEGO**

Wprowadzenie

Innowacyjność jest sercem gospodarki opartej na wiedzy – stwierdza się w pierwszym wydaniu *Oslo Manual, Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data* (1992)¹. Jak wynika z raportu o innowacyjności gospodarki Polski, opracowanego pod kierownictwem prof. Tadeusza Baczko z Instytutu Nauk Ekonomicznych PAN, w 2011 roku w Polsce powstało 77 innowacyjnych produktów, ale ich liczba systematycznie spada. W czasie konferencji pt. „Fundusze Europejskie w rozwoju najbardziej innowacyjnych produktów w Polsce” organizowanej przez Instytut Nauk Ekonomicznych PAN i Sieć Naukową MSN 1 grudnia 2011 roku prof. Baczko poinformował, że firmy polskie opracowały w 2011 roku tylko 77 produktów innowacyjnych, w 2010 roku było ich 91, a w 2007 – 110. Mniejszą innowacyjność wykazują również firmy. Według prof. Anny Wziętek-Kubiak w Polsce jest 28% firm innowacyjnych, podczas gdy w Europie Zachodniej jest ich dwa razy więcej².

Z badań prowadzonych przez Katedrę Ekonomii i Zarządzania Akademii Morskiej w Gdyni w ramach Bałtyckiego Obserwatorium Gospodarczego oraz projektu „Komercjalizacja wyników badań oraz kreowanie postaw przedsiębiorczych przez Akademię Morską w Gdyni” wynika, że innowacyjność polskich firm

¹ *Oslo Manual, Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*, OECD, Eurostat, Paris 1992, s. 6.

² PAN: *W 2011 roku w Polsce powstało 77 innowacyjnych produktów*; http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,10745424,PAN__W_2011_roku_w_Polsce_powstalo_77_innowacyjnych.html, 2011-12-25.

i ich skłonność do generowania popytu na innowacyjne rozwiązania w środowiskach naukowych znacznie odbiega na niekorzyść od działań przedsiębiorstw w krajach skandynawskich i w Niemczech, gdzie powszechne są klastry naukowo-przemysłowe³.

Polscy przedsiębiorcy niechętnie współpracują z nauką w celu rozwinięcia działań rynkowych w oparciu o produkty i rozwiązania innowacyjne, a wciąż preferują w działaniach rynkowych konkurencję cenową⁴. Jednocześnie innowatorzy w sferze nauki mają trudności z przekonaniem przedsiębiorców o marketingowym potencjale proponowanych rozwiązań, a administracja i samorządy we wspieraniu powiązań między nauką a przedsiębiorczością⁵. W efekcie tego w warunkach polskich ogniwa łańcucha sprzyjające innowacyjności nie spinają się, jak dzieje się to w społeczeństwach innowacyjnych, np. w krajach skandynawskich.

1. Istota społeczeństwa innowacyjnego

W raporcie o innowacyjności polskiej gospodarki *Go Global!*, opracowanym przez zespół ekspertów pod kierownictwem prof. Krzysztofa Rybińskiego, innowację definiuje się jako wdrożoną ideę, która tworzy nową wartość dla firmy, kraju, jest nowa w skali globalnej lub kreuje nowy rynek. Michał Kleiber we wstępie do tegoż raportu określa innowacyjność jako synergię wiedzy, przedsiębiorczości, przemyślanych regulacji i powszechnej kultury kreatywności⁶. Jest to skrótowe, ale celne zdefiniowanie społeczeństwa innowacyjnego.

Według *Oslo Manual* (wydanie 3, 2005) innowacyjność jest procesem, przez co jest zjawiskiem trudno mierzalnym i każda systematyka i próba pomiaru ma określone ograniczenia⁷. Innowacja polega na wdrożeniu w przedsiębiorstwie nowego lub istotnie ulepszanego produktu (towaru lub usługi), procesu, działania marketingowego, nowego rozwiązania organizacyjnego, organizacji pracy lub powiązań zewnętrznych⁸.

Piotr Niedzielski zwraca uwagę na ważny obszar działalności innowacyjnej w obszarze usług – usługi organizacyjno-menedżerskie (innowacje nietechnolo-

³ M. Grzybowski, *Klastry przemysłowo-usługowe jako organizacje wiedzy*, w: *E-gospodarka w Polsce. Stan obecny i perspektywy rozwoju*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 597, Ekonomiczne Problemy Usług nr 57, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2010, s. 495–501.

⁴ M. Igielski, *Działania proinnowacyjne polskich przedsiębiorstw*, „Transfer Wiedzy” nr 2/2011.

⁵ M. Grzybowski, *Ryzykanci w sferze innowacji*, „Transfer Wiedzy” nr 2/2011.

⁶ *Go Global!. Raport o innowacyjności polskiej gospodarki*, Warszawa 2011, s. 1–2.

⁷ *Oslo Manual, Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*, OECD, Eurostat, Paris 2005, s. 15.

⁸ *Ibidem*, s. 46.

giczne)⁹. Definiuje on innowacyjność jako cechę podmiotów gospodarczych i gospodarek, która przejawia się zdolnością tworzenia i absorpcji innowacji, a „innowacyjność może być postrzegana na poziomie: jednostkowym, organizacyjnym oraz makroekonomicznym”¹⁰.

Ta pierwsza wynika z kompetencji innowacyjnej jednostki i jej skłonności do motywacji innowacyjnej, wynikającej ze skłonności do akceptowania nowości. Ta grupa konsumentów w marketingu określana jest jako innowatorzy, czyli grupa skłonna do nabywania produktów nowych, nieznanych wcześniej na rynku. Przejawem takich zachowań jest zdolność innowacyjna, czyli podatność jednostki na wykorzystanie innowacji powstających w jej otoczeniu.

Innowacyjność organizacji przejawia się w zdolności tworzenia niestandardowych rozwiązań we wszystkich sferach jego działalności. Natomiast innowacyjność gospodarki (regionów) Niedzielski definiuje jako „zdolność i chęć podmiotów tej gospodarki/regionów do ciągłego poszukiwania i wykorzystywania w praktyce gospodarczej wyników badań naukowych i prac badawczo-rozwojowych, nowych koncepcji, pomysłów, wynalazków, doskonalenia i rozwoju wykorzystywanych technologii produkcji materialnej i niematerialnej (usługi), wprowadzania nowych metod i technik w organizacji i zarządzaniu, doskonalenia i rozwijania infrastruktury oraz zasobów wiedzy”¹¹.

2. Innowacyjność w Unii Europejskiej i w Polsce

Należy zauważyć, że regiony Europy Bałtyckiej (na poziomie NUTS 3) w bardzo nierównym stopniu dyskontują fundusze z Unii Europejskiej na działalność innowacyjną. Wśród 15 regionów UE, które wydają nie mniej niż 3,5% PKB na badania i rozwój, 6 regionów znajduje się w Niemczech, 4 w Szwecji oraz 3 w Finlandii. Pozostałe wydają znacznie poniżej pożądanego poziomu (w tym Województwo pomorskie i zachodniopomorskie). A należy zaznaczyć, że z Funduszy Strukturalnych ponad 86 mld euro (25% funduszy z ERDF) przeznaczonych jest na projekty innowacyjne zarówno w obszarze technologii, jak i rozwoju przedsiębiorstw i organizacji innowacyjnych¹².

Od 2000 r. Europejski Obszar Badawczy (European Research Area) wciąż jest znacznie mniej aktywny niż aktywność naukowa wielu regionów w Azji i Stanach Zjednoczonych. Mimo wsparcia rządów niektórych krajów udział wydatków UE na

⁹ P. Niedzielski, *Innowacje w usługach*, hasło w: *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005, s. 70.

¹⁰ P. Niedzielski, *Innowacyjność*, hasło w: *Innowacje i transfer technologii...*, *op. cit.*, s. 74.

¹¹ *Ibidem*, s. 76.

¹² *An innovative and creative future for Europe*, „Panorama Info regio” 2009, nr 29, s. 4–7.

badania i rozwój w PKB utrzymuje się poniżej 2% i jest wciąż mniejszy niż w Stanach Zjednoczonych (2,6%) oraz w Japonii (3,4%)¹³.

Niedostatki stwierdza się szczególnie w wydatkach przedsiębiorstw na prace badawczo-rozwojowe oraz inwestycje venture capital. Nakłady przedsiębiorstw Unii Europejskiej na badania i rozwój w UE (udział w PKB) są o 66% niższe niż w Stanach Zjednoczonych i o 122% niższe niż w Japonii. Z kolei inwestycje venture capital są o 64% niższe niż w USA¹⁴. Nie lepiej przedstawia się również poziom wykształcenia w Europie. Tylko w Unii Europejskiej odsetek osób z wykształceniem wyższym jest o 69% niższy niż w USA i o 76% niższy niż w Japonii¹⁵.

Analiza intensywności wydatków na badania i rozwój (B&R) w regionach UE na poziomie regionów (NUTS 2) wykazuje bardzo duże zróżnicowanie, od 8,7% w Brunszwiku (DE91) oraz Västsverige (SE0A) i Pohjois-Suomi (FI1A) do 0,2% w Zachodniopomorskiem (PL42), Opolskiem (PL52) i Podlaskiem (PL34) oraz 0,1% w Świętokrzyskiem (PL33). Mniejsze wydatki na badanie i rozwój stwierdza się w regionach rolniczych i małych ośrodkach. Największa koncentracja wydatków na B&R ma miejsce w metropoliach (jak Monachium, Berlin, Stuttgart, Sztokholm, Goeteborg, Kopenhaga). Są też regiony, które nie są metropoliami, a nakłady na B&R są znacznie wyższe niż średnia w Unii Europejskiej. Należą do nich między innymi Brunszwik i Tübingen w Niemczech, Oulu w Finlandii czy Uppsala w Szwecji¹⁶.

Jednym z istotnych działań na rzecz innowacyjności jest dofinansowanie innowacyjnych działań z funduszy Unii Europejskiej. Instytucją zarządzającą środkami unijnymi wydatkowanymi w ramach Programu Innowacyjna Gospodarka (PO IG) jest w Polsce Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Do 25 listopada 2011 roku ministerstwo zatwierdziło dofinansowanie 9766 wniosków na kwotę ponad 32,51 mld zł. Na wszystkie działania priorytetowe wykorzystano do tego czasu 82,4% budżetu PO IG. Faktycznie dofinansowano już ponad 8 tys. wniosków, z czego zakończonych zostało 2786 projektów dofinansowanych kwotą ponad 1,8 mld zł. Najwięcej projektów (1329 na kwotę 13 mln zł) zrealizowano w ramach działania 6.1. „Paszport do eksportu”¹⁷.

Projekt przewodni strategii Europa 2020 zakłada, że jeśli przed rokiem 2020 kraje UE będą przeznaczać na badania i rozwój około 3% PKB, to do 2025 roku może powstać 3,7 miliona miejsc pracy, a PKB może rosnąć o blisko 800 mld euro rocznie. Ograniczeniem jest jednak fakt, że zbyt mało małych i średnich firm inno-

¹³ *Background on Innovation in Europe*, European Council, 4 February 2011, s. 4.

¹⁴ J.M. Barroso, *Innovation Priorities for Europe*, European Council, 4 February 2011, s. 5.

¹⁵ *Background On Innovation...*, *op. cit.*, s. 14.

¹⁶ H. Kröll, T. Stahlecker, *Europe's regional research systems: current trends and structures*, Directorate-General for Research, Fraunhofer 2009, s. 13–14.

¹⁷ I. Gutowska, *Komercjalizacja wynalazków*, „Innowacyjni” 6(16)/2011.

wacyjnych przekształca się w organizacje duże. Pomimo tego więc, że rynek UE pod względem wartości nabywczej jest największy na świecie, ze względu na rozdrobnienie nie sprzyja innowacjom. Mimo że sektor usług stanowi 70% unijnej gospodarki, usługi oparte na wiedzy są krajach UE słabo rozwinięte¹⁸. Wynika to w dużym stopniu z braku koordynacji polityki europejskiej w zakresie badań naukowych i powielania podejmowanych badań w różnych ośrodkach naukowych UE, przez co firmy z UE plasują się za innowatorami ze Stanów Zjednoczonych, Japonii, Korei Płd. i Chin – informuje ostatni raport Komisji Europejskiej¹⁹. Ciągłe w fazie rozwojowej jest infrastruktura koordynująca wspólnotowe działania w zakresie B&R.

Krytycznie ocenia się również wymiar marketingowy działalności innowacyjnej Europy, a szczególnie współpracy z przedsiębiorstwami i efektywnych wdrożeń przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw europejskich, zwiększenia efektywności instytutów naukowych oraz poprawy jakości kształcenia. W efekcie udział osób w wieku 25–34 z wykształceniem wyższym w Unii Europejskiej wynosi 34%, w Stanach Zjednoczonych 42%, a w Japonii 55%. Chiny już kilka lat temu prześcignęły UE w wydatkach na badania i rozwój, szczególnie nowych technologii, i już w 2010 roku ich nakłady na R&D są wyższe niż wydatki państw UE planowane na rok 2014²⁰. W wyniku tego Chiny od połowy pierwszej dekady XXI wieku zaliczane są do czterech czołowych gospodarek eksportujących wyroby o wysokim stopniu przetworzenia (high-tech). Z badań, które przeprowadził Thomas Meri, wynika, że podczas gdy jeszcze w 2005 roku UE była liderem w eksporcie towarów high-tech, w 2006 roku utraciła tę pozycję na rzecz Chin i Stanów Zjednoczonych, których udział w światowym eksporcie tych dóbr wyniósł odpowiednio 16,9% oraz 16,8%, podczas gdy udział UE spadł do 15%, a Japonii do 8%²¹.

W Polsce udział przedsiębiorstw innowacyjnych w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych pod koniec XX wieku przekroczył niewiele ponad 17%, podczas gdy w tym czasie średnia dla 15 krajów UE kształtowała się na poziomie przekraczającym 50%. W latach 2002–2004 udział przedsiębiorstw innowacyjnych wśród polskich przedsiębiorstw przemysłowych wzrósł do poziomu 26,6%, a w 27 państwach zmniejszył się do 41,5% – wynika z badań Głównego Urzędu Statystycznego i Eurostatu²².

¹⁸ *Projekt przewodni strategii Europa 2020. Unia innowacji*, SEC(2010) 1161, COM(2010) 546, wersja ostateczna, Bruksela, 6.10.2010 r., s. 7.

¹⁹ *The 2011 EU Industrial R&D Investment Scoreboard*, European Commission, Seville 2011.

²⁰ J.M. Barroso, *Innovation Priorities...*, *op. cit.*, s. 5.

²¹ T. Meri, *China passes the EU in High-tech exports*, Science and Technology, Eurostat nr 25/2009.

²² *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w latach 2002–2004*, GUS, Warszawa 2005, tabl. 2.1 i 2.2.; Science and Technology, Statistics in focus 61/2007, Eurostat, wykres 1.

W Polsce wielkość nakładów na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB od lat utrzymuje się na poziomie zbliżonym do 0,5% (w latach 2005–2006 było to 0,6–0,7%)²³. Przeciętne wydatki na B+R w UE-27 wynoszą około 2,1%. Od wielu lat ponad 40% nakładów wydają ośrodki badawcze znajdujące się w województwie mazowieckim (w 2006 roku w przeliczeniu na mieszkańca 450 zł), a na Pomorzu kwota ta wynosi około 200 zł²⁴.

3. Analiza porównawcza społeczeństw innowacyjnych w regionie Morza Bałtyckiego

W UE panuje duże zróżnicowanie w nakładach na R&D. Największe środki przeznaczają kraje z rozwiniętym przemysłem motoryzacyjnym, jak Niemcy i Francja, oraz kraje skoncentrowane na rozwoju technologii IT, jak Szwecja i Finlandia. Jedna trzecia funduszy przeznaczonych na badania i rozwój przedsiębiorstw z Unii Europejskiej rozdysponowana jest przez firmy z Niemiec, Francji oraz Wielkiej Brytanii.

Recesja w okresie 2008–2009 szczególnie dotknęła właśnie firmy z tych krajów (tabela 1). Państwa i firmy zmniejszyły lub nie zwiększyły wydatków na prace badawczo-rozwojowe. Przedsiębiorstwa z Francji zmniejszyły nakłady na R&D o 4,5%, a niemieckie o 3,2%, co sprawiło, że wydatki w UE zmalały o 2,6%. Redukcja funduszy R&D dotknęła szczególnie przemysł motoryzacyjny obu krajów, gdzie wydatki na badania zmniejszono o 7,4% (Francja) oraz 14,1% (Niemcy). Przedsiębiorcy z Wielkiej Brytanii pod wpływem recesji zredukowali wydatki na R&D jedynie o 0,6%, co jest wynikiem znacznego zmniejszenia aktywności przemysłu motoryzacyjnego już w ostatniej dekadzie XX wieku. Zmniejszeniu popytu nie oparli się również liderzy sektora IT. W Szwecji wskutek recesji zmniejszono fundusze R&D o 6,6%, a w przedsiębiorstwach fińskich o 6%. Nie wszyscy w Unii Europejskiej zredukowali badania na rozwój i innowacje. Firmy duńskie zwiększyły wydatki o 1,8%. W krajach skandynawskich programy oszczędnościowe wprowadziły między innymi Ericsson i Nokia oraz Lundbeck²⁵.

²³ D. Grodzka, A. Zygierewicz, *Innowacyjność polskiej gospodarki*, „Infos” nr 6 (30), Biuro Analiz Sejmowych 2008 r., s. 1.

²⁴ *Raport o rozwoju i polityce regionalnej*, Departament Koordynacji Programów Regionalnych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, listopad 2007, s. 36–40.

²⁵ *The 2010 EU Industrial R&D Investment Scoreboard*, Directorate-General for Research, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2010, s. 13.

Tabela 1

Wydatki na badania i rozwój w wybranych krajach Europy, Stanach Zjednoczonych i Japonii w latach 2000–2010 (% udziału w PKB)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	1.86	1.87	1.88	1.87	1.83	1.83	1.85	1.85	1.92	2.01	2.00
Euro area (EA-17)	1.84	1.86	1.88	1.87	1.85	1.84	1.87	1.88	1.96	2.06	2.06
Belgium	1.97	2.07	1.94	1.87	1.86	1.83	1.86	1.89	1.97	2.03	1.99
Bulgaria	0.51	0.46	0.48	0.48	0.49	0.46	0.46	0.45	0.47	0.53	0.60
Czech Republic	1.17	1.16	1.15	1.20	1.20	1.35	1.49	1.48	1.41	1.48	1.56
Denmark (1)	2.24	2.39	2.51	2.58	2.48	2.46	2.48	2.58	2.85	3.06	3.06
Germany	2.47	2.47	2.50	2.54	2.50	2.51	2.54	2.53	2.69	2.82	2.82
Estonia	0.60	0.70	0.72	0.77	0.85	0.93	1.13	1.08	1.28	1.43	1.62
Ireland	1.11	1.09	1.09	1.16	1.22	1.24	1.24	1.28	1.45	1.74	1.79
Greece	·	0.58	·	0.57	0.55	0.60	0.59	0.60	·	·	·
Spain	0.91	0.92	0.99	1.05	1.06	1.12	1.20	1.27	1.35	1.39	1.39
France (2)	2.15	2.20	2.24	2.18	2.16	2.11	2.11	2.08	2.12	2.26	2.26
Italy	1.04	1.08	1.12	1.10	1.09	1.09	1.13	1.17	1.21	1.26	1.26
Cyprus	0.25	0.26	0.30	0.35	0.37	0.41	0.43	0.44	0.43	0.49	0.50
Latvia	0.45	0.41	0.42	0.38	0.42	0.56	0.70	0.60	0.62	0.46	0.60
Lithuania	0.59	0.67	0.66	0.67	0.75	0.75	0.79	0.81	0.79	0.83	0.79
Luxembourg	1.65	·	·	1.65	1.63	1.56	1.66	1.58	1.57	1.66	1.63
Hungary (3)	0.81	0.93	1.00	0.94	0.88	0.94	1.01	0.98	1.00	1.17	1.16
Malta (3)	·	·	0.26	0.25	0.53	0.57	0.62	0.58	0.56	0.54	0.63
Netherlands	1.94	1.93	1.88	1.92	1.93	1.90	1.88	1.81	1.77	1.82	1.83
Austria	1.93	2.05	2.12	2.24	2.24	2.46	2.44	2.51	2.67	2.72	2.76
Poland	0.64	0.62	0.56	0.54	0.56	0.57	0.56	0.57	0.60	0.68	0.74
Portugal	0.73	0.77	0.73	0.71	0.75	0.78	0.99	1.17	1.50	1.64	1.59
Romania	0.37	0.39	0.38	0.39	0.39	0.41	0.45	0.52	0.58	0.47	0.47
Slovenia (4)	1.38	1.49	1.47	1.27	1.39	1.44	1.56	1.45	1.65	1.86	2.11
Slovakia	0.65	0.63	0.57	0.57	0.51	0.51	0.49	0.46	0.47	0.48	0.63
Finland	3.35	3.32	3.36	3.44	3.45	3.48	3.48	3.47	3.70	3.92	3.87
Sweden (5)	·	4.13	·	3.80	3.56	3.56	3.68	3.40	3.70	3.61	3.42
United Kingdom	1.81	1.79	1.79	1.75	1.68	1.73	1.75	1.78	1.79	1.86	1.77
Iceland	2.67	2.95	2.95	2.82	·	2.77	2.99	2.68	2.64	3.11	·
Norway	·	1.59	1.66	1.71	1.58	1.52	1.49	1.62	1.61	1.80	1.71
Switzerland	2.53	·	·	·	2.90	·	·	·	2.99	·	·
Croatia	·	·	0.96	0.96	1.05	0.87	0.75	0.80	0.89	0.83	0.73
Turkey	0.46	0.51	0.51	0.47	0.51	0.58	0.57	0.71	0.73	0.85	·
Japan (4)	3.04	3.12	3.17	3.20	3.17	3.32	3.40	3.44	3.45	·	·
United States	2.69	2.71	2.60	2.60	2.53	2.56	2.60	2.66	2.79	·	·

(1) Break in series, 2007.

(2) Break in series, 2000 and 2004.

(3) Break in series, 2004.

(4) Break in series, 2008.

(5) Break in series, 2005.

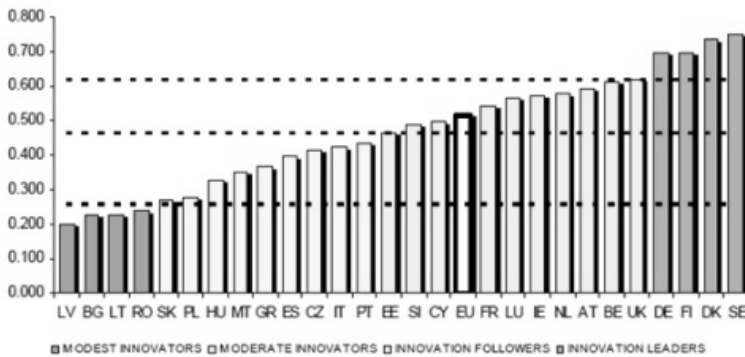
Source: Eurostat (tsir020), OECD

Źródło: R&D expenditure, Eurostat, December 2011, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/R_%26_D_expenditure#Main_tables, 2012-02-29.

Rozwojowi innowacyjności nie sprzyja rozwarstwienie społeczeństw RMB w obszarze nasycenia siecią internetową. Stopień penetracji siecią internetową krajów Unii Europejskiej (UE) mierzony liczbą stałych łączności na 100 mieszkańców (uwzględniający gospodarstwa domowe i podmioty gospodarcze) wyniósł 23. Wśród krajów RMB na czoło wysunęły się Dania (ponad 37 i najwyższy wskaźnik w UE), Szwecja i Finlandia (31), następnie Niemcy (27) i Estonia (około 25). Litwa

i Łotwa charakteryzowały się wskaźnikiem ponad 17, a Polska poniżej 14 użytkowników na 100 mieszkańców²⁶. W Rosji ten wskaźnik wynosi 2,11²⁷.

Znacznie lepiej przedstawia się sprawa dostępu do Internetu przedsiębiorstw. W czołówce krajów RMB znajdują się Finlandia i Dania, w których prawie wszystkie firmy korzystają z Internetu, w Niemczech, Norwegii i Szwecji oraz Estonii jest ich około 95%, na Litwie, w Polsce i na Łotwie około 90%. Podobne rozwarstwienie występuje w przypadku dostępu do sieci szerokopasmowej. Przed naszym krajem znalazła się Łotwa (około 60%). Na pierwszym miejscu była Finlandia (95%), na miejscu szóstym Szwecja (90%), a za nią Norwegia i Niemcy (około 90%) i niewiele dalej Estonia (87%). Koło średniej Unii Europejskiej (83%) uplasowała się Dania (80%)²⁸.

Rys. 1. Wskaźnik innowacyjności państw członkowskich UE

Źródło: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2010_en.pdf.

W efekcie małej aktywności innowacyjnej państwa i przedsiębiorstw w regionie Morza Bałtyckiego utrzymuje się rozwarstwienie między krajami w zakresie aktywności we wdrażaniu innowacji. Znalazło to wyraz w opublikowanym w 2011 roku *Innovation Union Scoreboard 2010*, w którym Polska zajmuje wśród 27 państw UE 22 miejsce (zob. rysunek 1) i sytuowana jest w grupie „umiarkowanych innowatorów” (w poprzednim roku zajmowała 24 miejsce i należała do innowato-

²⁶ *Europe's Digital Competitiveness Report. Volume 2: i2010 — ICT Country Profiles*, Commission of the European Communities, COM(2009) 390, SEC(2009) 1104, Brussels, 04.08.2009, s. 9.

²⁷ *Measuring the Information Society, ITU ICT Development Index 2009*, International Telecommunication Union, Geneva 2009, s. 22; *IT in the Russian Federation*, <http://www1.american.edu/initeb/sw5840a/market.htm>, 2011-03-05.

²⁸ *Spoleczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań z lat 2006–2010*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Informacje i Opracowania Statystyczne, Warszawa 2010, s. 22.

rów o małej aktywności). Do tej grupy zaliczane są wciąż Litwa i Łotwa. Nawet recesja w latach 2008–2009 nie zmieniła pozycji „liderów innowacji”, wśród których od wielu lat są w Unii Europejskiej Szwecja, Dania, Finlandia i Niemcy. Choć w ostatnim przypadku należy zauważyć również, że landy wschodnie odstają aktywnością innowacyjną od landów zachodnich. W grupie pościgowej „innowacyjnych naśladowców” z krajów nadbałtyckich znalazła się jedynie Estonia²⁹.

Pod względem aktywności innowacyjnej polskie przedsiębiorstwa wyprzedzają jedynie firmy z Malty, Rumunii, Węgier, Bułgarii i Łotwy. Taka sytuacja wynika nie tylko ze słabości kapitałowej polskich przedsiębiorstw. Do ważniejszych powodów zalicza się nieprzygotowanie kadr i absolwentów naszych uczelni do działań innowacyjnych. Jest to wynik także bardzo słabych powiązań przedsiębiorstw ze środowiskiem naukowym. Struktura finansowania działań badawczo-rozwojowych w Polsce jest odwrotna niż w UE-27 (w Polsce badania są głównie finansowane przez państwo). Nie spełnia nawet założeń przyjętych w Strategii Lizbońskiej, zgodnie z którymi dwie trzecie nakładów na B&R powinno pochodzić z sektora prywatnego³⁰.

Istotnym problemem jest to, że w Unii Europejskiej poszczególne rządy przyjmują różne polityki i strategie wspierania innowacyjności. Przejawia się to między innymi w przyjęciu w 2010 roku docelowych wskaźników wydatków na badania i rozwój w roku 2020. Na przykład Francja, Niemcy i Dania zamierzają przeznaczać na ten cel 3% PKB, Szwecja i Finlandia po 4%, Polska 1,7%, Łotwa – 1,9%, a Litwa – 1,5%³¹. Taka perspektywa sprawi, że w najbliższej perspektywie rozwarstwienie społeczeństw innowacyjnych w RMB się nie zmieni, a negatywne zjawiska mogą się nawet pogłębiać.

Podsumowanie

Analizując w ramach Obserwatorium Regionu Bałtyckiego Katedry Ekonomii i Zarządzania zmiany zachodzące w społeczeństwach położonych wokół Bałtyku, należy stwierdzić, że mimo postępu przemysłowego i rozwoju gospodarczego w ciągu ostatnich 20 lat rozwarstwienie między poszczególnymi krajami niewiele się zmieniło.

Obserwując zmiany zachodzące w krajach regionu Morza Bałtyckiego, należy zauważyć sprzężenie zwrotne między gospodarką innowacyjną a społeczeństwem informacyjnym. W państwach i regionach o dużym potencjale innowacyjności wi-

²⁹ *European Innovation Scoreboard 2010. The Innovation Union's Performance Scoreboard for Research and Innovation*, European Commission, 1 February 2011, s. 14.

³⁰ D. Grodzka, A. Zygierewicz, *Innowacyjność...*, *op. cit.*, s. 2.

³¹ *Background on Innovation in Europe*, European Council, 4 February 2011, s. 15.

dać wyraźny rozwój społeczeństwa informacyjnego. Tam, gdzie „produkcja innowacji” jest na niskim poziomie, społeczeństwo odstaje od standardów społeczeństwa informacyjnego.

Do krajów liderów, w których innowacyjność stanowi efektywną składową gospodarki, zaliczane są: Szwecja, Finlandia, Dania oraz Niemcy. Przy czym Meklemburgię – Pomorze Przednie powinno się zaliczyć do grupy „pościgowej”, w której plasuje się również Estonia. Polska należy do grupy „umiarkowanych innowatorów”, a Litwa i Łotwa do innowatorów o małej aktywności. Do tej grupy można również zaliczyć Rosję z małym nasyceniem siecią informatyczną i małą aktywnością innowacyjną gospodarki, opierającej się na eksporcie surowców. Dotychczasowy poziom rozwarstwienia i projektowane nakłady na B&R do 2020 roku pozwalają wnioskować, że rozwarstwienie między państwami RMB w zakresie rozwoju i absorpcji innowacji utrzyma się, a w niektórych przypadkach nawet będzie się pogłębiać.

Literatura

1. *2010 EU Industrial R&D Investment Scoreboard*, Directorate-General for Research, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2010
2. Barroso J.M., *Innovation Priorities for Europe*, European Council, 4 February 2011,
3. *Europe and the global information society, Recommendations to the European Council*, Bruksela 1994.
4. *Europe's Digital Competitiveness Report. Volume 2: i2010 — ICT Country Profiles*, Commission of the European Communities, COM(2009) 390, SEC(2009) 1104, Brussels, 04.08.2009.
5. *European Innovation Scoreboard 2010. The Innovation Union's Performance Scoreboard for Research and Innovation*, European Commission, 1 February 2011.
6. *Go Global!. Raport o innowacyjności polskiej gospodarki*, Warszawa 2011.
7. Grzybowski M., *Klustry przemysłowo-usługowe jako organizacje wiedzy*, w: *E-gospodarka w Polsce. Stan obecny i perspektywy rozwoju*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 597, Ekonomiczne Problemy Usług nr 57, Wyd. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2010, s. 495–501.
8. Grzybowski M., *Ryzykanci w sferze innowacji*, „Transfer Wiedzy” nr 2/2011.
9. Gutowska I., *Komercjalizacja wynalazków*, „Innowacyjni” nr 6 (16)/2011.
10. Igielski M., *Działania proinnowacyjne polskich przedsiębiorstw*, „Transfer Wiedzy” nr 2/2011.
11. *Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2005.
12. *Oslo Manual, Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*, OECD, Eurostat, Paris 1992.

13. *Oslo Manual, Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*, OECD, Eurostat, Paris 2005.
14. *Projekt przewodni strategii Europa 2020. Unia innowacji*, SEC(2010) 1161, COM(2010) 546, wersja ostateczna, Bruksela, 6.10.2010.
15. *Społeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań z lat 2006–2010*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Informacje i Opracowania Statystyczne, Warszawa 2010.

DISPARITIES IN THE INNOVATIVE SOCIETIES DEVELOPMENT IN THE BALTIC SEA REGION

Summary

In the article the author presents the innovative societies in the Baltic Sea Region, taking into consideration economy context. The observation of the changes in the countries of the Baltic Sea Region can be seen as the feedback between different kinds of innovation (i.e. product, process, organisational and marketing innovations). Disparities in the innovative societies in the Baltic Sea Region is noticeable. Denmark, Finland, Germany, Sweden are the leaders in key aspects of innovation. Estonia is the innovation follower and Poland is the moderate innovator. Latvia and Lithuania are modest innovators.

Translated by Marek Grzybowski